

مکتبده پژوهش

مقدمه

تحقیق و توسعه مهمترین واحد تفکر در هر نظامی، به ویژه در نظام سلامت یک جامعه، که با مهمترین عنصر وجودی انسانها یعنی جان آنها سروکار دارد، محسوب می‌شود. این عامل که ارائه‌دهنده راه‌حل‌هایی برای مشکلات افراد، سازمانها و به طور کلی انجام پژوهش برای توسعه یک مجموعه در همه ابعاد آن می‌باشد، از گذشته همواره مورد توجه و عنایت خاص قرار داشته است. امروزه نظام تحقیق و توسعه در قلب فعالیت‌های علمی حای دارد. به طوری که کشورهای صنعتی سهم قابل توجهی از درآمد و نیروی کار خود را به فعالیت‌های تحقیق پایه و کاربردی و توسعه فن‌آوری اختصاص می‌دهند. این درحالی است که در حال حاضر در بخش بهداشت و درمان فعالیت‌های پرکننده و غیرمنسجمی در زمینه تحقیق و توسعه صورت می‌گیرد که با نیازهای واقعی بین گونه فعالیت‌ها در مراکز تخصصی و پراهمیتی نظیر بیمارستان که ضامن سلامت و رفاه اجتماعی کشور است سازگاری ندارد.

روش کار

در این بررسی تطبیقی- توصیفی ضمن مطالعه مبانی نظری، سوابق موجود و ادبیات مرتبط، وضعیت نظام تحقیق و توسعه در بیمارستان‌های چند کشور شامل آمریکا (نمونه نظام بهداشت و درمان خصوصی)، انگلیس (نمونه نظام بهداشت و درمان ملی)، هندوستان (نمونه نظام بهداشت و درمان مختلط)، و نیز ایران با کمک نظریه سیستمها و با ابزارهای گردآوری داده‌ها شامل بررسی پایگاه‌های اینترنتی بیمارستان‌ها، پرسشنامه و مصاحبه مورد بررسی و تحلیل قرار گرفت و با بهره‌گیری از روش کارت امتیازی متوازن (BSC) مقایسه شد. متغیرهای اصلی در مطالعه تطبیقی عبارت بودند از: درونداها، منابع، ساختار سازمانی، فرایندها، ارتباطات، عملکرد، و برون‌دادها. سپس با استفاده از یافته‌های حاصل از مطالعات کتابخانه‌ای و مطالعه میدانی، الگویی با استفاده از مفاهیم مطرح شده در روش تحلیل و طراحی ساخت یافته سیستم‌ها (SSADM) طراحی شد و با کمک تکنیک دلفی مورد آزمون قرار گرفت و نهایی گردید. الگویی حاصل الگوی پیشنهادی نظام تحقیق و توسعه در بیمارستان‌های کشور می‌باشد.

یافته‌ها

براساس یافته‌های پژوهش، وجود یک نظام منسجم با عنوان نظام تحقیق و توسعه بیمارستانی در بیمارستان‌های کشور ضرورت دارد که ابعاد و کارکرد این نظام براساس نوع، اندازه و ویژگی‌های ساختاری بیمارستان مورد نظر متفاوت خواهد بود. یافته‌های پژوهش مشخص ساخت که در بسیاری از کشورهای توسعه یافته از جمله آمریکا و انگلیس، اصول اولیه و پایه‌های نظام تحقیق و توسعه به طور منسجم شکل گرفته است و در مورد زیادی این نظام، علاوه بر انجام بررسی‌های مختلف و نظام‌مندسازی فعالیت‌های جاری مرتبط به تحقیق و توسعه، خلق توسعه و

¹ Balanced Scorecard

² Structured System Analysis and Design Method

نوآوری در زمینه‌های بالینی، دارویی درمانی و تحقیق در خدمات بهداشتی درمانی را نیز در درون خود ایجاد کرده است.

بمٹ و نتیجه‌گیری

نتیجه این بررسی حاکی از وضعیت نامطلوب فعالیت‌های تحقیقاتی در بیمارستان‌های ایران در مقایسه با کشورهای پیشرفته مورد بررسی بود که در قالب متغیرهای پژوهش به تفصیل مورد مطالعه قرار گرفت. در این راستا الگویی مطلوب برای نظام تحقیق و توسعه در بیمارستان‌های ایران طراحی شد که با استفاده از روش دلفی توسط متخصصان منتخب ایرانی مورد تصدیق قرار گرفت. الگوی کلی نظام تحقیق و توسعه در بیمارستان‌های ایران دارای هفت جزء اصلی دروندادها، منابع، ساختار سازمانی، فرایندها، ارتباطات، عملکرد و بروندادها است، که در قسمت بعد، محتوای هر یک از اجزای نظام خود در قالب یک الگوی جداگانه، با ذکر عوامل تشکیل‌دهنده هر جزء، تشریح شده است. در این الگو استقرار نظام تحقیق و توسعه با دروندادها، منابع، فرایندها، ارتباطات و بروندادهای مشخص و تعریف شده پیشنهاد شده است. ساختار سازمانی این نظام شامل سه جزء اصلی کمیته هماهنگی تحقیق و توسعه، مراکز تحقیق و توسعه پزشکی، و مدیریت تحقیق و توسعه (برای مجتمع‌های بیمارستانی) و دفتر تحقیق و توسعه (برای بیمارستان‌های کوچک و متوسط) در نظر گرفته شده است. همچنین برای ارزیابی عملکرد این نظام، چهارچوب الگوی کارت امتیازی متوازن پیشنهاد شده است.

با توجه به عناصر و اجزای معرفی شده در الگوی پیشنهادی، بدیهی است که استقرار یکباره کلیه این اجزاء در بیمارستان‌های کشور امکان‌پذیر نیست. در این زمینه پیشنهاد می‌شود طرحی چند مرحله‌ای برای گذار از وضع موجود به وضع مطلوب طراحی و اجرا شود، که در گام اول با ارزیابی میزان آمادگی هر بیمارستان برای استقرار نظام تحقیق و توسعه در درون خود، مسیر تحقق اجزای نظام (مواردی از قبیل تعیین مراحل اصلی، فعالیت‌های عمده، زمان‌بندی، منابع و نیازمندی‌ها) برای بیمارستان‌های با طیف آمادگی متفاوت تعریف شود. به جز تفاوت‌های ساختاری و میزان آمادگی سازمانی بیمارستان‌های کشور، استقرار برخی از عناصر معرفی شده در الگو، نظیر اجزای فرایندها و یا ارزیابی‌های موثر عملکرد تحقیق و توسعه با پیچیدگی همراه است، که پژوهشگر در این زمینه پیشنهاد می‌کند مسیر حرکت از تمرکز بر موارد اساسی نظیر فرایندهای حیاتی و یا ارزیابی نتایج شروع شود و در قالب یک طرح تعریف شده، در جهت تکمیل و تقویت نظام و دستیابی به وضعیت مطلوب و کامل سوق یابد.

واژگان کلیدی

تحقیق و توسعه / تحقیق و توسعه در بخش سلامت / تحقیق و توسعه بیمارستانی